

Кравченко С. М.

кандидат історичних наук,

старший науковий співробітник відділу порівняльної педагогіки

Інституту педагогіки НАПН України, старший науковий співробітник науково-

організаційного відділу апарату Президії НАПН України

svetlanazozulya@ukr.net

ШКІЛЬНИЙ ВАУЧЕР ЯК ОСВІТНЯ НОВАЦІЯ

Дослідження інноваційних трендів, практик і технологій загальної середньої освіти в розвинених країнах північноамериканського регіону (США, Канада) становить особливий інтерес для українських освітян-компаративістів. Це продиктовано тим, що освітяни цих країн одними з перших реагують на інноваційні освітні тренди. Інтенсивно впроваджуючи освітні реформи, вони реалізують найважливіші педагогічні проблеми загальноосвітнього значення, зокрема використання хмарних сервісів в управлінні освітнім процесом і закладами освіти, відповідність змісту освіти вимогам науково-технічного прогресу з використанням новітніх цифрових інструментів, адаптивне навчання (диференціація та персоналізація навчання, розвиток спеціалізованих навичок) тощо. Тож виявлення й аналіз інноваційних освітніх трендів є актуалітетом для України, яка окреслила перед собою завдання розвитку національної освіти в інноваційному контексті.

Загальноприйнятим є концепт, що «інноваційна освітня діяльність» – це діяльність, спрямована на розроблення та використання у сфері освіти результатів наукових досліджень і розробок. З-поміж складників освітньої інноватики виокремлюють теорію створення інновацій у системі освіти, методологію оцінювання й інтерпретації нового в педагогіці, технологію та досвід практичного застосування освітніх інновацій.

Однією з таких освітніх інновацій є шкільний ваучер або ваучер на освіту.

Шкільний ваучер – це довідка про державне фінансування учня в школі, яку обирає сам учень чи його батьки [8].

Аналіз останніх досліджень і публікацій щодо розвитку ваучерної системи у США засвідчив потребу й актуальність наукової розвідки в цьому напрямі. Приміром, окремі аспекти впливу освітніх ваучерів на підвищення успішності державних шкіл Флориди відображено в дослідженні Jay P. Greene та Marcus A. Winters «When Schools Compete: The Effects of Vouchers on Florida Public School Achievement» [4]. Про посилення упровадження шкільних ваучерів за президентства Д. Трампа йдеться в дослідженні Quinn R. та Cheuk T. «School Vouchers in the Trump Era: How Political Ideology and Religion Shape Public Opinion» (2018) [6].

Мета дослідження – обґрунтувати освітній ваучер як новаційний тренд у шкільній освіті США та стратегічний орієнтир при реформуванні системи освіти в Україні.

У США значну частину витрат на утримання державних шкіл несе місцевий муніципалітет, якому не вигідно навчати дітей із інших районів. Тому в Америці дотримуються чіткого правила – усі діти мають навчатися в найближчій школі, інакше навіть державна школа виставить рахунок за навчання. Якщо причина навчання на території іншого муніципалітету об'єктивна, то витрати на освіту дитини компенсує той муніципалітет, на території якого вона живе, якщо ні, тоді ці кошти сплачують батьки [2]. Фінансування освіти кожної дитини держава забезпечує зазвичай на семестр або рік. З метою впорядкування витрат на навчання при переході з однієї школи в іншу у США ще на початку 1980-х рр. під час однієї з освітніх реформ були запроваджені шкільні ваучери (school voucher).

Ця освітня новація хоч і мала суперечливі прогнози на початку, усе ж характеризується позитивним ефектом, високими показниками в навчанні дітей і впливом на зростання конкуренції між державними (подекуди низькопродуктивними, неефективними) та приватними школами щодо надання

освітніх послуг і забезпечення якості освіти. Таким чином у США сформувалося поняття «ваучерної конкуренції» (voucher competition) [4].

Школа (державна чи приватна), в яку батьки здають цей документ, має право отримати від муніципалітету ту суму, яку він зобов'язаний видати на навчання дитини. Отже, за навчання в приватній школі батьки вносять лише частину плати – різницю між повною вартістю навчання та компенсацією муніципалітету [2].

Зауважимо, що кількість учасників ваучерних програм у США на початку 2020-х рр. зросла до 250 тис. Зокрема в 15 штатах (Арканзас, Вашингтон, Вермонт, Вісконсін, Джорджія, Індіана, Луїзіана, Мен, Меріленд, Міссісіпі, Огайо, Оклахома, Північна Кароліна, Флорида, Юта) діють шкільні ваучерні програми, які стали вже традиційними [7].

В окремих штатах ваучер можна використовувати для покриття або відшкодування витрат на домашнє навчання.

Найбільша шкільна програма ваучерів у США – це програма «Indiana's Indiana Choice Scholarships program» [3]. Упровадження шкільних ваучерів у штаті Індіана було пов'язано з прагненням усунути недоліки в системі громадської освіти та надати малозабезпеченим сім'ям можливість вибору місця навчання для своїх дітей – у державній чи приватній школі. Цей аспект детально описано в науковій доповіді Манхеттенського інституту політичних досліджень «When Schools Compete: The Effects of Vouchers on Florida Public School Achievement» (Manhattan Institute for Policy Research, 2003), фахівці якого досліджували ефективність застосування шкільних ваучерів у штаті Флорида. Учені дійшли висновку, що державні школи, що територіально знаходяться поблизу до приватних закладів освіти, які приймають ваучери на навчання, упроваджують значно більше новацій у діяльність школи з метою забезпечення якості освіти [5].

Групою дослідників Стенфордського університету США (Stanford University) було проведено опитування різних верств населення щодо застосування шкільних ваучерів. Результати цього опитування показали, що

громадська думка різниться залежно від низки чинників, таких як рівень доходу, освіти, релігійної та політичної ідеології, а також від типу ваучерної системи, яка застосовується в певному регіоні: орієнтовно 58 % опитуваних схиляється на підтримку використання шкільних ваучерів на навчання в приватних школах, інші – на підтримку навчання в державних школах без видачі шкільного ваучера на освіту [6].

Узагальнюючи констатуємо, що США справедливо утримує позиції світового лідера в галузі науково-технічних досліджень та інновацій. Державні й приватні інвестиції в освіту забезпечують розвиток цієї сфери та є каталізатором і основою для інновацій. Інвестуючи в наукові дослідження на ранніх етапах, підтримуючи освіту та підготовку робочої сили, оптимізуючи дослідницьке середовище та зберігаючи американські цінності, США, безумовно тільки виграє від цього. Це стосується й освітніх ваучерів, які для Америки стали традиційними, а для України є новаційними. Їх упровадження на рівні експерименту в рамках реформування загальної середньої освіти сприятиме синхронізації освітніх стратегій України та прогресивних країн світу, інтенсифікації входження української освіти в європейський та світовий освітній простір.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кравченко С. М. Тенденції розвитку освіти в країнах ЄС та України. Інноваційний розвиток вищої освіти: глобальний, європейський та національний виміри змін : матеріали VI Міжнар. наук.-пр. конф., м. Суми, 23-24 квіт. 2020 р. С. 18-21. – URL: <https://lib.iitta.gov.ua/720327/> (дата звернення: 19.03.2021).

2. Тенденції розвитку шкільної освіти в країнах ЄС, США та Китаї: монографія / О.І. Локшина, А.П. Джурило, О.З.Глушко, С.М. Кравченко, Н.В. Нікольська, М.М. Тименко, О.М. Шпарик [за заг. ред. О.І. Локшиної]. Київ : Педагогічна думка, 2021. – 378 с.

3. Indiana Choice Scholarships. Wikipedia. 2021. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Indiana_Choice_Scholarships. (дата звернення: 22.03.2021).

4. Jay, P. Greene & Marcus, A. Winters. When Schools Compete: The Effects of Vouchers on Florida Public School Achievement, Education Working Paper, 2. 2003. URL: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED480754.pdf> (дата звернення: 22.03.2021).

5. Manhattan Institute for Policy Research [Official site]. 2021. URL: [Manhattan Institute for Policy Research](#). (дата звернення: 19.03.2021).

6. Quinn, R. & Cheuk, T. School Vouchers in the Trump Era: How Political Ideology and Religion Shape Public Opinion. 2018. URL: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED586964.pdf> (дата звернення: 23.03.2021).

7. School Choice: Vouchers. National Conference of State Legislatures [Official site]. 2016. URL: <https://www.ncsl.org/research/education/school-choice-vouchers.aspx> (дата звернення: 22.03.2021).

8. School voucher. Wikipedia. 2021. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/School_voucher (дата звернення: 22.03.2021).